

Leder

FormAkademisk åpner nå for forslag til fagfeller fra forfatterne

Janne Beate Reitan

Førsteamanuensis Em. (Dr. ing.), OsloMet – storbyuniversitetet

<https://orcid.org/0000-0001-6287-6671>

janner@oslomet.no

© Forfatter(ne). Dette er en Open Access-artikkel utgitt i henhold til vilkårene i
CC-BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)
www.FormAkademisk.org

På årets møte for redaksjonen og redaksjonsrådet i FormAkademisk siste fredag i november ble problemene med å skaffe fagfeller til å vurdere artiklene, i likhet med mange andre vitenskapelige tidsskrift, satt på dagsorden. Det ble enighet om å åpne for at forfatterne ved innsending av artikler oppfordres til å legge inn forslag om minst to fagfeller, gjerne flere, i feltet *Kommentar til redaktøren*. For å unngå tvil om habilitet kan ikke fagfeller ha profesjonelle eller personlige bånd til artikkelforfatter(ne).

Forfatterne får også mulighet til å navngi personer de mener *ikke* bør være fagfelle fordi de kan ha en potensiell interessekonflikt. Det kan f.eks. gjelde hvis en artikkel inneholder kritikk av en teori eller annet forskningsresultat som tidligere er publisert av personen(e).

For å gjøre det helt klart, det er alltid seksjonsredaktør(ene) som avgjør hvem som skal være fagfeller i FormAkademisk.

Artikler i dette nummeret

I den første artikkelen skriver **Lovise Søyland**, PhD, Førsteamanuensis i design, kunst og håndverk, **Ingrid Holmboe Høibo**, Stipendiat, begge Institutt for estetiske fag, Universitetet i Sørøst-Norge og **Peter Haakonsen**, Universitetslektor, Institutt for estetiske fag, OsloMet – storbyuniversitetet i artikkelen *Materialbasert og kunstnerisk utforskning av form, vind, bevegelse og programmering i småskolens skaperverksted* at det stadig etableres nye skaperverksteder i norsk grunnskole. Skaperverkstedene bringer med seg en forventning om en skapende tverrfaglig praksis der elever får erfare autentiske, åpne og utforskende læringsprosesser med både nyere og tradisjonelle materialer, verktøy og teknologier. Det kunst- og håndverksfaglige perspektivet har i stor grad vært fraværende i norske skaperverksteder som har vært initiert og drevet av realfag- og spesielt naturfagslærere. Skapende aktiviteter og materialbasert utforskning av fenomener er tangerende felt der naturfag og kunst og håndverk møtes og med bakgrunn i det undersøkes: På hvilke måter kan materialbasert og kunstnerisk utforskning av form, vind, bevegelse og micro:bit invitere til tenkende og skapende prosesser i småskolen skaperverksted? Educational Design Research og a/r/tografi er tatt i bruk for å undersøke 2. klassingers skaper-orienterte læring og deres læreres praksiser og tilrettelegging av skaperverkstedaktiviteter. I artikkelen drøftes følgende tematikker: 1) Å tenke i materialet, formgi og gjøre seg håndgripelige erfaringer, 2) Å skape utforskende handlingsrom i det material-digitale, 3) Nærvær og kunstnerisk utforskning i det material–digitale og 4) Om å gi muligheten til å ta eierskap og forme verden - skaperverkstedet som et kollektivt utforskende mulighetsrom.

I den andre artikkelen undersøker **Ingrid Holmboe Høibo**, Stipendiat, **Lovise Søyland**, Førsteamanuensis (PhD) og **Laila Belinda Fauske**, Instituttleder (PhD) alle fra Institutt for estetiske fag, Universitetet i Sørøst-Norge i artikkelen *Skapende arbeid i skaparverkstader. Ei studie i norsk skule sine skaparverkstader* med eit kunst og handverksfagleg (KOH) blikk, korleis skapende arbeid i norske grunnskular sine skaparverkstader artar seg. Gjennom observasjonar og intervju finn dei at sentrale idear innanfor internasjonal skaparorientert pedagogikk blir praktisert, som problemløysing, samarbeid og utforskande arbeidsmåtar. Andre skaparverkstads-konsept som ikkje-lineære prosessar og oppgåver utan konkrete mål viser seg utfordrande å få til, særleg i dei lågare skuletrinna m.a. sidan elevane ikkje enda innehar grunnleggande ferdigheiter i handverk, verktøy og teknologi. Lærarane held fram at det er ei krevjande øving å manøvrere i den veksande mengda løysingar for skaparorientert læring som ulike aktørar innom rørsle tilbyr, frå 'konkretar til å tenke med' til byggesett med rettsvar-oppgåver. Artikkelen gjer synleg at KOH-faglege læreplanmål og innhald, knytt til material- og verktøyval, berekraft, kvalitet, kunne og ferdigheiter får uventa innhald i det skapende arbeidet i skaparverkstaden.

I den tredje artikkelen *Design og eierskap – designfaglige, estetiske og juridiske perspektiver* skriver **Ole-Andreas Rognstad**, Professor (Dr. jur.), Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo og **Astrid Heimer**, Førsteamanuensis (PhD), Institutt for produktdesign, OsloMet – storbyuniversitetet at i tråd med den alminnelige rettsliggjøringen i samfunnet er det blant annet i økende grad behov for design- og kunstfaglig ekspertise i domstolene og andre tvisteløsningsorganer. I denne artikkelen diskuteres grunnleggende prinsipper for kreative prosesser og vurderinger av resultater i lys av ulike former for eierskap og rettslig regulering av disse, i den hensikt å styrke kunnskap og forståelse mellom de tre fagfeltene design, kunst og juss (IPR). Sentrale problemstillinger som tas opp er konsekvenser av dagens utvidede designbegrep, estetikkens rolle i skapende prosesser, rettslige kriterier for ulike former for eierskapsbeskyttelse og koblingen mellom de rettslige kriteriene og de designfaglige vurderingene, med vekt på estetiskfaglige vurderinger. Rettsprosessen om rettighetene til Il Tempo Gigante benyttes som gjennomgående eksempel for å illustrere generelle poenger.

I den fjerde artikkelen *The Role of Design Education in Designers' Pursuit of Entrepreneurial Opportunities* undersøker **Pınar Kaygan**, Senior Researcher (PhD), Art Academy of Latvia, **İrem Dilek Alptekin**, Assistant Professor (PhD), TOBB University of Economics and Technology, Tyrkia og **Nimet Başar Kesdi**, Lecturer, Eskisehir Osmangazi University, Tyrkia, forholdet mellom designutdanning og entreprenørskap ved å utforske måtene designutdanning forbereder, eller ikke klarer å forberede, studenter på entreprenørskap. Empirisk bygger den på semistrukturerte intervjuer med 23 designgründere. Teoretisk sett

bygger den på litteratur om entreprenørskapsmuligheter, som fremhever betydningen av kunnskap, ferdigheter og evner (KSA) som tilegnes i høyere utdanning. Våre funn foreslår fem måter designutdanning forbereder studentene på entreprenørskap. Designutdanning gir studentene (1) en unik («designermessig») måte å se, omformulere og håndtere problemer på, (2) en systematisk tilnærming til nye utfordringer, (3) KSAer knyttet til materialer og produksjon, (4) KSAer og erfaring knyttet til muntlig og visuell kommunikasjon og (5) muligheter til å oppdage studentenes individuelle interesseområder innen design.

Videre i den femte artikkelen *Current Perspectives of Design Thinking and Design Literacy. Rethinking Design Beyond Disciplinary Boundaries* skriver **Derya Yorgancioglu**, Associate Professor (PhD), **Esin Kömez Dağlıoğlu**, Associate Professor (PhD), Architecture department, Middle East Technical University og **Yeşim Çapa Aydın**, Professor, PhD, Department of Educational Sciences, Middle East Technical University og Director of the Center for Advancing Learning and Teaching (ODTÜ ÖGEM), Tyrkia, at designtenkning har blitt en hjørnestein i utdanning i det 21. århundre og vektlegges på tvers av både design- og ikke-designdisipliner. Studier har lenge kritisert designtenkning som tvetydig fordi den har ulike definisjoner og benytter en rekke metoder. Nylig har konseptet designkompetanse blitt en del av litteraturen. Det foreslås at designkompetanse kan fremme potensialet til designtenkning for å fremme utviklingen av de "nye kompetansene" som trengs for å drive endring og transformasjon i en tid som står overfor globale utfordringer som klimaendringer, teknologiske transformasjoner og sosial ulikhet. Artikkelen fremhever sentrale temaer fra et internasjonalt symposium som utforsker designs grunnleggende rolle i utdanning, dens forbindelse til visuell tenkning og resonnement, potensialet for tverrfaglig problemløsning, de menneskelige og sosiale dimensjonene ved designtenkning, og viktigheten av designkompetanse for effektiv kommunikasjon og samarbeid mellom designere. Dette symposiet er en del av et bredere forskningsprosjekt basert ved Özyeğin universitet i Tyrkia, som undersøker hvordan man kan dyrke kunnskap og ferdigheter innen designkompetanse i tidlige bachelorstudier for å fremme et tverrfaglig og tverrfaglig læringsmiljø før profesjonell spesialisering.

Så i den sjette artikkelen *Distilling design methodologies for additive manufacturing from case studies* skriver **Ricardo Simian**, Stipendiat, Institutt for design, Design- og arkitekturhøgskolen i Oslo at Additive manufacturing (AM) er en palett av digitale fabrikasjonsverktøy som raskt har etablert seg som en av de viktigste prototypemetodene som brukes under designutviklingsprosesser. Likevel er sluttproduktapplikasjoner av AM sjeldne og vanligvis begrenset til avanserte tilpassede nisjer, for eksempel medisinske implantater eller unike, dyre og høypresterende objekter (Attanasio, 2022). Mangelen på

flere daglige eksempler på vellykkede AM-sluttprodukter til tross for en modnet teknologi reiser spørsmålet om det ikke finnes reelle nisjer for AM-sluttprodukter, eller om designere ennå ikke har vært i stand til å identifisere og adressere dem. De argumenterer for at mangel på passende designmetoder (DM) som integrerer moderne forståelse av AM, i det minste delvis er ansvarlig for mangelen på fremgang. I denne artikkelen analyserer de den nåværende tilstanden til AM-applikasjoner for sluttproduktproduksjon og foreslår en bottom-up-tilnærming for å lage AM for DM fra casestudier for å adressere mangelen på tilgjengelig litteratur på feltet.

I den sjuende artikkelen *Learning challenge accepted – or not? Designing T-shirts or demanding personalized garments* studerer **Tellervo Härkki**, University lecturer (PhD), Department of Teacher Education, Rauma, University of Turku, **Johanna Oksanen**, University lecturer (PhD), Faculty of Art and Design, University of Lapland, **Ana Nuutinen**, Professor (PhD), Faculty of Art and Design, University of Lapland, **Karoliina Laxström**, University lecturer, Doctoral researcher (MA), University of Lapland, **Anu Kylmänen**, University teacher, Doctoral researcher (MA), Faculty of Art and Design, University of Lapland og **Marja-Leena Rönkkö**, University lecturer (PhD), Department of Teacher Education, Rauma, University of Turku klesdesign og -produksjon som en integrert læringsoppgave. I denne typen setting møter studentene – ofte implisitte – designbegrensninger som følge av produksjonsfasen: tid, kostnader og materialressurser, men også studentenes kunnskap og ferdigheter knyttet til prosesser, verktøy, tekniske strukturer og teknologier. Den kvalitative dataanalysen viste at ferdighetsnivået ikke dikterte nivået av læringsutfordringen de ble utsatt for, og at ikke alt nybegynnerarbeid forble begrenset til enkle design og strukturer. De diskuterer å skreddersy pedagogisk praksis i henhold til studentenes behov ved å balansere kjennskap til utfordringen og mulighetene for situasjonsbestemt design. De foreslår også at alle begrensninger, sammen med studentenes oppfatninger om læringsevne av designkreativitet, bør diskuteres åpent.

I den åttende artikkelen *The designer collective as a social system of professional learning and development* undersøker **Nicky Nedergaard**, Associate professor (PhD), Institute of Design and Visual Interaction, Royal Danish Academy – Architecture, Design, Conservation, designerkollektiver som sosiale systemer for profesjonell læring og utvikling. Basert på en kvalitativ enkeltstående casestudie av et moderne dansk designerkollektiv, analyserer studien syv kjernemedlemmers erfaringer med deltakelse gjennom linsen Wengers rammeverk for praksisfellesskap. Funnene gir rike kontekstualiserte beskrivelser av deltakelseserfaringer, som illustrerer hvordan designerkollektiver bidrar til både

praksisutvikling og identitetsdannelse. Bidrag til designpraksis og designutdanningsforskning diskuteres avslutningsvis, og fremhever rollen designerkollektiver har i å fremme designeres transformative læring utover formelle utdanningsstrukturer.

Videre i den niende artikkelen *Roller i spill i Kunst og håndverk. Lærerstudenters rollemodeller fra skole og fritid* baserer **Bente Helen Skjelbred**, Førsteamanuensis (PhD), **Arnhild Liene Stenersen**, Høgskolelektor og **Ingvild Digranes**, Professor (PhD), alle fra Høgskulen på Vestlandet, seg på data fra forskningsprosjektet Praksisrelevans i grunnskolelærerutdanningen i Kunst og håndverk (PiGLUKH) ved Høgskulen på Vestlandet. I artikkelen belyser de hvilke rollemodeller og praksisfellesskap lærerstudentene i Kunst og håndverk oppgir som viktige for kompetansen de har med inn i faget. For å undersøke problemstillingen: Hvilke praksisfellesskap og rollemodeller viser lærerstudenter til i utviklingen av forkunnskaper i ulike materialområder tilhørende skolefaget Kunst og håndverk, og hva oppgir lærerstudentene som relevante kjennetegn ved disse rollemodellene, ble spørreskjema og en kvalitativ intervjuundersøkelse gjennomført. Tematisk analyse av datamaterialet viser stor variasjon i lærerstudentenes erfaringer fra grunnskolealder. Studien avdekker et mønster med delvis kjønnsbaserte rollemodeller i tilknytning materialområdene som inngår i Kunst og håndverk. I tilfeller der lærerstudentene har erfaring fra materialområdet tekstil, oppgir de ofte kvinner som rollemodeller, mens innen materialområdet tre oppgir de mannlige rollemodeller.

Så, i den tiende artikkelen *Intercultural Learning through Crafts in a Nordic-Baltic Context* skriver **Niina Väänänen**, University Lecturer (PhD), University of Eastern Finland, **Elisabeth Gräslund-Berg**, University Lecturer (PhD), Uppsala University, **Kaisa Hyrsky**, University Lecturer (PhD), University of Helsinki, **Hanna Kettunen**, University Teacher, University of Eastern Finland, **Sirpa Kokko**, Professor (PhD), University of Eastern Finland, **Lars Runnquist**, Chief Administrative Officer, University of Gothenburg, **Tine Spuur**, University Lecturer, University of South-Eastern Norway, **Kirsti Tuum**, University Lecturer, University of Tartu, Viljandi Culture Academy og **Kalle Virta**, Adjunct Professor (PhD), University of Helsinki, om et Nordplus-finansiert prosjekt med tittelen «Høyere utdanning om håndverkstradisjoner» som ble etablert for å legge til rette for samarbeid og kunnskapsdeling for å ivareta håndverkstradisjoner i den nordisk-baltiske regionen. Formålet med denne studien var å få kunnskap om interkulturelle læringsutbytte oppnådd under en intensiv håndverksuke som fant sted i mars 2023. Denne casestudien beskriver innholdet i denne intensive uken og analyserer de deltakende studentenes refleksjoner (N = 14) over læringsutbyttet sitt ved hjelp av tematisert innholdsanalyse. Hovedfunnene ble tematisert som praktisk håndverk og fordypning av håndverkskunnskap, samt interkulturell interaksjon og læring. Resultatene fremhever de ulike mulighetene som håndverksstudenter i høyere utdanning ser for

håndverk som et middel til å legge til rette for interkulturell kommunikasjon og ivareta tradisjoner fra fortiden for både nåtid og fremtid.

Til sist, i den ellefte artikkelen i dette nummeret *Between Ethics and Aesthetics. Curation Methods for Contemporary Islamic Painting in Indonesia* utforsker **Agus Cahyana**, Vice Dean of Arts and Design (PhD), **Asep Miftahul Falah**, Master of Education (M.Ed) og **Dida Ibrahim Abdurrahman**, Head of Design Department (PhD), alle fra Institut Seni Budaya Indonesia Bandung, kuratormetodene i moderne islamsk maleri i Indonesia, formet av en syntese av etikk og estetikk. Med røtter i postkolonial historie og fremveksten av ulike akademiske kunstinstitusjoner, utvikles en kuratorisk tilnærming som balanserer etiske prinsipper og estetisk innovasjon. Med en kvalitativ beskrivende metode ble data samlet inn gjennom intervjuer med kunstnere og islamske kunstkuratorer, støttet av kuratorisk og innholdsmessig analyse av utstillinger. Funnene viser at kuratorer må harmonisere islamske etiske grunnlag med moderne visuelle konsepter gjennom tematisk organisering, kontekstualisering og publikumssegmentering. Kuratorisk refleksivitet er viktig for å sikre upartiskhet og kritisk evaluering av form og stil. Studien identifiserer tre kuratoriske temaer (kalligrafiske, representative og ikke-representative) som har dukket opp siden Istiqlal II-festivalen i 1995. Studien demonstrerer kontinuerlig estetisk utvikling innenfor islamske etiske grenser.

Til slutt kommer en bokanmeldelse skrevet av **Siri Homlong**, Lektor (PhD), Institutionen för bild- och slöjdpedagogik, Konstfack av boka *Mediating Sustainability in the Consumer Society*, redigert av Astrid Skjerven, Lisbet Løvbak Berg, Liv Merete Nielsen & Dagny Stuedahl, publisert i 2025 av Routledge,

Boken er en antologi som inngår i serien *Routledge Studies in Sustainability*. De elleve kapitlene er inndelt i temaene Ethics, Consumption, Communication og Literacy. Forfatterne er tilknyttet flere ulike organisasjoner, forsknings- og utdanningsinstitusjoner i Storbritannia, Australia, Tyskland og Norge, og har bakgrunn i filosofi, konsumforskning, media og design. Kapitlene beskriver og diskuterer bærekraft i et demokratisk perspektiv, i reklamekampanjer, grønnvasking og ansvarsspørsmål i relasjon til sosiale medier etc. Konkrete eksempel presenteres fra blant annet Instagram, IKEA, motebransjen og aktivisme. Redaktørene presenterer flere bøker fra perioden 2015 til 2024 som tar opp denne problematikken, bøker som alle har fokus på et spesielt problem- eller fagområde. Med *Mediating Sustainability in the Consumer Society* vil de gi et mer holistisk og multidisiplinært perspektiv i relasjon til medier, offentlig sektor samt ulike sosiale grupper og individer, med målet å skape bevissthet i samfunnet om de ulike aktørenes roller. Med de varierte kapitlenes ulike perspektiv, redaktørenes litteraturpresentasjon og forfatternes referanser til ytterligere forskning og informasjon, bidrar boken med innsyn i mange aktørers virksomhet -

og til refleksjon over hvilke orienteringsmuligheter konsumenter i hele verden har til å sortere den informasjon som på ulike måter formidles.

God lesning og godt nytt publiseringsår!

Oslo, nyttårsaften 2025

Janne Beate Reitan

Ansvarlig redaktør FormAkademisk